

ОМБУДСМАН ЗА ДЈЕЦУ РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ

Број: 1367-14/23

Дана, 17.11.2023. године

МИНИСТАРСТВО ПРОСВЈЕТЕ И КУЛТУРЕ РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ
н/р министра, гђа. Жељка Стојичић

РЕПУБЛИЧКИ ПЕДАГОШКИ ЗАВОД РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ
н/р директора, гђа. Слађана Танасић

ПРЕДМЕТ: Препорука – употреба технологија у образовању

Поштована,

У оквиру надлежности које произилазе из Закона о омбудсману за дјецу Републике Српске¹ Институција омбудсмана за дјецу Републике Српске редовно прати усклађеност домаћих прописа са УН Конвенцијом о правима дјетета, али и развој и трендове међународних прописа и докумената који се тичу дјеце и остваривања и заштите њихових права.

У складу с тим, Институција омбудсмана за дјецу РС је анализирао извјештај Унеска² (Агенција уједињених нација за образовање, науку и културу) који је објављен 26. јула 2023. под називом „Технологија у образовању: алат под чијим условима?“³ Извјештај је рађен у оквиру праћења остваривања циља одрживог развоја 4⁴, који се бави квалитетом образовања, а у оквиру кога се чак шест од десет постављених циљева тичу употребе технологије у образовању.

У изради овог извјештаја анализирано су подаци из 200 држава, међу којима је и Босна и Херцеговина, а које су државе обавезне периодично достављати да би се пратило остваривање циљева одрживог развоја. Подаци које су поједине државе достављале, као и законски оквир који регулише област технологије у образовању у тм државама налазе се на <https://education-profiles.org/themes/~technology>.

Према налазима презентованим у овом извјештају, нема довољно података о томе колико употреба дигиталне технологије представља додатну вриједност у образовању. Технологија се развија великом брзином те је немогуће измјерити њен утицај на исходе образовања. Такође, како се наводи у овом извјештају, већина података о користи појединих дигиталних уређаја у

¹ Службени гласник Републике српске бр. 103/08, 72/12, члан 3. и члан 5.

² <https://www.unesco.org/en>

³ Technology in education | Global Education Monitoring Report ([unesco.org](https://www.unesco.org))

⁴ <https://bosniaherzegovina.un.org/bhs/sdgs>

образовном процесу долази од оних који их производе и продају. И најразвијеније земље свијета немају податке из наставне праксе.

Употреба радија, телевизије и мобилних телефона је омогућила учење на даљину као и укључивање особа са потешкоћама у развоју у образовни процес. Међутим, истовремено искључила је и велики дио популације јер према подацима из Извјештаја само 40% ученика основних, 50% ученика средњих школа те 65% студената у свијету има приступ интернету. У подацима које су послале, чак 85% држава је навало да мора да ради на побољшању повезаности школа са интернетом. Ученици немају могућност да користе дигиталну технологију у школи да би уз помоћ наставника вјежбали, чак и према подацима развијених земаља, само 10% петнаестогодишњака користе дигиталне уређаје у школи више од једног сата седмично у предметима математике и наука. Прикупљени подаци такође показују да наставници немају довољна знања у кориштењу дигиталних технологија као и да нису довољно обучени по питањима сигурности на интернету.

Што се тиче садржаја који су презентовани дигиталним технологијама, анализом апликација које се развијају за мобилне уређаје за одређене предмете, нпр. математику у основним школама, утврђено је да оне доприносе вјежби али не потичу напредовање нити представљају напредни програм овог школског предмета. Програм за међународну процјену ученика (ПИСА) у својим извјештајима сугерише негативну везу између ученичких постигнућа и интензивног кориштења информационо-комуникационих технологија. Сама присутност мобилних уређаја у близини омета ученике и има негативан утицај на учење што су показали подаци из више земаља.

Унеско је настојао да овим извјештајем укаже и на чињеницу да садржаји који се налазе на интернету нису регулисани и уређени на адекватан начин те да се садржаји креирају углавном у развијеним земљама и да су на енглеском језику. Од таквих садржаја највише користи имају особе које већ имају одређени степен образовања.

Извјештај се дотиче и употребе паметних телефона у школама и позива државе да то питање јасно регулишу јер „претјерана употреба паметних телефона утиче на способност учења“⁵. Једна шестина земаља у свијету је забранила употребу мобилних телефона у школама, између осталог и због могућности злоупотребе приватних података дјецe. Само 16% држава законима о образовању гарантује заштиту података и приватности.

У овом извјештају фокус се ставља на обавезе држава и влада да регулишу употребу технологија у образовању на тај начин да интереси дјецe и остваривање њихових права буду увијек у фокусу. Да би технологија била помоћ у учењу она не може замијенити, него само допунити личну интеракцију између ученика и наставника. Основна премиса овог извјештаја је да технологија треба

⁵ UNESCO education report advises appropriate use of technology in schools | UN News

ОМБУДСМАН ЗА ДЈЕЦУ РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ

да је на услузи људима и да у образовању фокус мора бити на кључној вези између ученика и наставника.

Препоруке владама и државама у оквиру извјештаја Унеска „Технологија у образовању: алат под чијим условима“ тичу се:

- *усклађености употребе технологије са државним и локалним контекстом а у вези са тиме владе треба да :*
 - реформишу план и програм тако да развијају основне вјештине кориштења дигиталних алата који су већ провјерено допринијели побољшању учења узимајући у обзир да ни педагогија не може више остати иста али ни да дигитална технологија није примјењива за сваку врсту учења,
 - развијају јасне смјернице о кориштењу дигиталних технологију уз учешће наставника и ученика у процесу да би се искористило њихово искуство. Такође, наставници треба да буде обучени да користе и разумију сврху употребе адекватних дигиталних алата у настави,
 - да осигурају да технологија у настави одговара контексту и развоју државе, да су искористени извори података провјерени, да су алати доступни на свим језицима којима се говори у држави, да су културолошки прихватљиви и одговарају узрасту дјеце која их користе.
- *доступности технологије свим учесницима у образовном процесу као и вјештине у кориштењу те се у вези са тим владама препоручује:*
 - да фокус поставе на питање како дигитална технологија може помоћи најмаргинализованије групе тако да сви могу искористити потенцијал дигиталних алата, без обзира на њихово поријекло, идентити или способност,
 - да поставе реалне циљеве повезивања свих школа са интернетом тако да не би било разлика међу ученицима,
 - промовишу јавног „дигитално добро“ у образовању укључујући и бесплатан приступ форматима е-хабова, платформи за учење и апликација за подршку учитељима.
- *оправданости утрошених средстава за куповину разних дигиталних платформи те владе у вези тога треба да:*
 - успоставе тијела за процјену корисности технологије у образовању укључујући све актере који могу предузети независну евалуацију и поставити јасне стандарде и критерије у сврху доношења одлука и политика везаних за употребу технологије у образовању,
 - проведу пилот пројекте да би процијенили евентуалне трошкове увођења нових технологија у школе,

- осигурају транспарентност трошења буџета и одредби уговора са приватним компанијама које продају дигиталне уређаје и осигурају одговорно трошење јавних средстава у овом сегменту.
- *допринос примјене дигиталне технологије у одрживости образовног система те би владе требале да:*
 - развију курикулум и процјену дигиталних компетенција која је широка и невезана за специфичну врсту технологије, која узима у обзир оно што ученици уче ван школа, те омуђава наставницима и ученицима да имају користи од потенцијала технологије у образовању, раду и свакодневном животу,
 - усвоје и проведу законе, стандарде и постигну договор о добрим праксама које штите људска права ученика и наставника, њихово благостање и онлајн сигурност; да води рачуна о времену које учесници у наставном процесу проведу користећи уређаје спојени на интернет, да их заштите од реклама у комерцијалне сврхе у образовном процесу, те да регулишу етичко кориштење вјештачке интелигенције у образовању,
 - размотре краткорочне и дугорочне утицаје кориштења технологије у образовању на околиш, те избјегну апликације које су краткотрајне у смислу кориштења енергије и загађења.

У складу са мандатом Омбудсмана за дјецу Републике Српске, горе наведеним препорукама Унеска, и чињеницом да је употреба технологија и паметних телефона у настави актуелно питање и у Републици Српској, Омбудсман за дјецу Наслову предлаже да:

- Питање употребе мобилних телефона у настави као и уопштено технологије у настави уреди на начин који ће јасано дефинисати процедуре и правила како не би долазило до злоупотребе и кориштења технологија у сврхе које могу угрозити најбољи интерес дјетета и нарушити остваривање права дјетета у образовању.
- Да о питањима која се тичу употребе дигиталних технологија и мобилних телефона у школама одлучује на начин на који ће у обзир узети мишљења и струке али и дјеце о овом питању јер Конвенција УН о правима дјетета у члану 12. дефинише право дјетета на учешће и изражавање мишљења по свим питањима и поступцима који се тичу дјетета.
- Да у сарадњи са осталим релевантним актерима у овој области (Министарство за научно технолошки развој и високо образовање, Министарство унутрашњих послова, Републички педагошки завод...) развије програме заштите приватности података дјеце и наставника у вези са кориштењем дигиталних уређаја у школама.

ОМБУДСМАН ЗА ДЈЕЦУ РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ

- Да у свим одлучивањима која се тичу дјеце па тако и оним везаним за употребу технологија и паметних уређаја у настави у фокус ставе најбољи интерес дјетета и заштиту права дјетета која су гарантована Уставом РС и УН Конвенцијом о правима дјетета.

Потребно је да Институцију сагласно члану 9. Закона о Омбудсману за дјецу, у року од 30 дана, писмено обавијестите о предузетим, односно планираним активностима у вези са наведеним. Омбудсман за дјецу је на располагању за сарадњу по овом и свим другима питањима која се тичу остваривања и заштите права дјеце у образовању у Републици Српској.

С поштовањем,

Омбудсман за дјецу Републике Српске

Гордана Рајић